

Animacja kultury metodą skautingu w Ruchu Światło–Życie ks. Franciszka Karola Blachnickiego

W literaturze przedmiotu dotyczącej osoby ks. Franciszka Karola Blachnickiego oraz ruchu oazowego (Ruchu Światło–Życie) trudno znaleźć jakiegokolwiek osobne studium naukowe na wymieniony w tytule temat z zakresu historii wychowania i pedagogiki, choć osobie i dziełu ks. F.K. Blachnickiego poświęcone były nawet odrębne sesje naukowe¹. W związku z tym w niniejszym artykule spróbowano zarysować zagadnienie, bynajmniej nie pragnąc wyczerpać poruszanej problematyki historyczno-pedagogicznej. Chodziło tu tylko o zwrócenie uwagi badaczy na pewne aspekty omawianej kwestii, które warto podjąć w sposób systematyczny w osobnej monografii, opartej na pełnym *oeuvre* Sługi Bożego. Wskazówki do poszukiwań zawarte są w podmiotowej bibliografii prac ks. Franciszka Blachnickiego, przygotowanej przez Grażynę Wilczyńską (Krościenko 2002)². Podobnie też należałoby przeprowadzić systematyczny i pełny przegląd stanu badań nad dorobkiem ks. F.K. Blachnickiego w ogóle, na co w niniejszym tekście nie ma miejsca z powodów obiektywnych.

W studium przedmiotu stosowano historyczną metodę badawczą, akceptowaną w naukach pedagogicznych, tj. (1) tzw. analizę dokumentu³, ponadto uzupełniająco posługiwano się (2) realistyczną obserwacją uczestniczącą⁴ (ob-

¹ Por. np. G. Wilczyńska, *Sprawozdanie z sesji naukowej „Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki (1921-1987) – charyzmatyk Kościoła posoborowego”*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1999, z. 8, s. 237-242; J.J. Kopeć, A. Rutkowski, *Sługa Boży ksiądz Franciszek Blachnicki (1921-1987) charyzmatyk Kościoła posoborowego: sesja naukowa w KUL (7 V 1998)*, „Liturgia Sacra” 1998, nr 1, s. 127-130.

² *Bibliografia prac ks. Franciszka Blachnickiego*, oprac. G. Wilczyńska, Krościenko nad Dunajcem 2002, s. 94, 2 nlb.; por. B. Biela, *Bibliografia publikacji ks. Franciszka Blachnickiego*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 25/26, 1992/1993, s. 223-231.

³ Por. B. Łuczyńska, *Badania historyczne w pedagogice*, w: *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*, pod red. S. Palki, Kraków 1998, s. 121-134, bibliogr.

⁴ Por. D. Skulicz, *Badania w działaniu (action research)*, w: *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*, pod red. S. Palki, Kraków 1998, s. 113-119, bibliogr.; por. też: K. Rubacha, *Pedagogika jako nauka*, w: *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, pod red. Z. Kwiecińskiego i B. Śliwerskiego, t. 1, Warszawa 2006, s. 18-71, bibliogr.; tamże szczególnie tekst pt. *Metody*

serwacją wychowawczej metodyki oazowej), aby lepiej zrozumieć praktyczne znaczenie danego typu postępowania wychowawczego, wzorowanego na koncepcji twórcy ruchu oazowego.

1. Franciszek Karol Blachnicki (1921–1987), elementy życiorysu

Franciszek Karol Blachnicki urodził się 24 marca 1921 roku w Rybniku na Górnym Śląsku, mieście należącym wówczas jeszcze formalnie do Niemiec (powiat rybnicki powrócił wraz z innymi powiatami do Polski w lipcu 1922 roku po plebiscycie). Przyszły ksiądz, teolog, pastoralista, liturgista, wychowawca, chrześcijański teoretyk wychowania, organizator ruchów religijnych, ewangelizator – przyszedł na świat w katolickiej, polskiej (śląskiej) rodzinie wielodzietnej starszego pielęgniarza Józefa Blachnickiego i Marii z Millerów, co niewątpliwie wpłynęło na jego rozwój społeczny i duchowy (pobożność, opiekuńczość, pielęgnowanie wartości rodzinnych, wspólnotowość, miał bowiem pięcioro rodzeństwa: Elżbietę, Adelajdę, Rudolfa, Ernesta, Henryka). W niniejszym artykule pominięto jego pełny życiorys, ogólnie znany badaczom⁵, zwrócono jedynie uwagę na pewne rysy istotne lub mniej znane (ze względu na omawiane zagadnienie pedagogiczne). Początkowo F.K. Blachnicki mieszkał w Rybniku, następnie przejściowo w Orzeszu oraz od 1929 roku w Tarnowskich Górach na (polskim) Górnym Śląsku. W roku 1929/1930 F.K. Blachnicki chodził do szkoły powszechnej przy ul. Sobieskiego w Tarnowskich Górach, a następnie, w tymże samym mieście, w latach 1930-1938 uczęszczał do neoklasycznego gimnazjum oraz należał do hufca Związku Harcerstwa Polskiego (polskiego skautingu). Ówczesnym kapelanem hufca tarnogórskiego był ks. Emil Skudrzyk. Młodego F.K. Blachnickiego znali osobiście i kształtowali jego charakter – poprzez skauting – tamtejsi harcerze (polscy skauci), np. tarnogórski harcmistrz Ryszard Kalyta, tarnogórski podharcmistrz Alojzy Pakosz, czy właśnie hufcowy kapelan ks. Emil Skudrzyk. Zachowała się fotografia harcerska F.K. Blachnickiego z tamtych czasów (lata trzydzieste XX wieku)⁶. Zdaniem Stanisława Obcow-

zbierania danych w badaniach pedagogicznych, s. 34-58, tamże na s. 35-40 opisano tę jakościową metodę „obserwacji etnograficznej” (etnologicznej, antropologicznej).

⁵ Por. M. Marczewski, *Gwałtownik Bożego Królestwa (ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921 – 27 II 1987)*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 118, 1992, z. 3, s. 470-477; H. Bolczyk, *Życie i charyzmat ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ethos” 1993, nr 23, s. 146-161; tenże, *Życie i charyzmat ks. Franciszka Blachnickiego, założyciela Ruchu „Światło-Życie”*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1998, z. 8, s. 7-29.

⁶ S. Obcowski, *Ksiądz Franciszek Blachnicki. Sługa Boży z Tarnowskich Gór, cz. I*, „Montes Tarnovicencensis”, grudzień 2006, nr 23, s. 1, fot.

skiego to przedwojenna edukacja i harcerstwo (skauting) – wszczepiły młodemu Franciszkowi K. Blachnickiemu umiłowanie wolności. Zdaniem Pawła Wieczorka: „W centrum zainteresowania [F.K. Blachnickiego – M.M.T.] była fascynująca przygoda harcerska ze swoim programem wychowawczym, zawartym w przyrzeczeniu harcerskim, ze swoją metodą wychowania rówieśniczego, systemem małej grupy-zastępu, wychowania metodą gry wzbudzającej inicjatywę i aktywność, ze swoją obrzędowością i bliskim kontaktem z przyrodą oraz ideą rycerskiej służby wobec bliźnich”⁷. Według S. Obcowskiego młody Franciszek „Jako przyboczny I Męskiej Drużyny ZHP [...] był jej niespokojnym duchem. Jednocześnie spełniał się w pracach i instruktażach udzielanych harcerzom z zastępów i drużyn wiejskich w okolicznych miejscowościach”. Ponadto „Druhowie jego [F.K. Blachnickiego] drużyny przekazywali im [harcerzom] nabyte wiadomości sanitarne i medyczne, uzyskane na szkoleniach medycznych, prowadzonych przez mjr[a] Longina Konachewicza, lekarza 11. Pułku Piechoty. Opowiadali także o historii i pięknie miejscowości rozsianych na wschodnich rubieżach – Polesia, Podola, Rusi, Ukrainy, w których przebywali podczas wakacji i wycieczek organizowanych przez p. Pawlika [tarnogórskiego nauczyciela gimnazjalnego, wychowawcę F.K. Blachnickiego – M.M.T.], ks. [Emila] Skudrzyka, drużynowego Markowiaka i innych wychowawców. Prowadzili zajęcia topograficzne na biwakach w terenie z druhami i zuchami – członkami szcze-pów: »wilcząt«, których w powiecie [tarnogórskim] było 30 [...]”⁸.

Franciszek Karol Blachnicki był aktywny w polskim skautingu, wzorowanym na ruchu skautowym generała Roberta Stephensona Smytha Baden-Powella. Widać więc w owych praktycznych doświadczeniach skautingowych (harcerskich) młodego Franciszka późniejsze rysy przeżyciowych metod oazowych (wzorowanych na metodach harcerskich), stosowanych z powodzeniem w Ruchu Światło-Życie (oazach) w celu animacji kultury chrześcijańskiej, wychowania do cnót teologalnych: wiary, nadziei i miłości (o czym pisałem w odrębnym studium⁹). F.K. Blachnicki zdał maturę w Tarnowskich Górach 1 czerwca 1938 roku¹⁰, otrzymawszy dość solidne, klasyczne wykształcenie (humanistyczne podstawy kulturowe, ze znajomością łaciny, literatury pięknej i historii cywilizacji chrześcijańskiej włącznie). Kultura polska była jego macierzystą (ojczystą) kulturą, którą poznał przed II wojną w wersji jeszcze nieskażonej przez totalitarny komunizm. Tarnogórskie gimnazjalne kształcenie neoklasyczne było drugim (a w zasadzie pierwszym, najważniejszym, poza rodziną) doświadczeniem przedwojennym młodego Franciszka z zakresu kształcenia (i wychowania).

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

⁹ Por. M.M. Tytko, *Pedagogika kultury chrześcijańskiej (wychowanie do wiary, nadziei i miłości) w koncepcji ks. Franciszka Karola Blachnickiego*, mps.

¹⁰ Teczka studencka Franciszka Blachnickiego, por. sygn. AUJ WT II 252, Blachnicki Franciszek.

Trzecim, przedwojennym, doświadczeniem F.K. Blachnickiego, obok harcerstwa (a bliskim w typie harcerstwa), było doświadczenie wojska – służby wojskowej. Warto zwrócić uwagę na to, że sam skauting wyrósł przed I wojną z doświadczeń wojskowych generała Baden-Powella, był więc bliski wojsku poprzez własne korzenie (inspiracje). Podobieństwo to objawiało się nie tylko przez fakt umundurowania i podporządkowania w ramach hierarchii – stopni, czy przez dyscyplinę wojskową, ale także przez spartańskie warunki, zajęcia terenowe, biwaki, „szkołę życia” i „szkołę przeżycia” itd. F.K. Blachnicki przeszedł, począwszy od sierpnia 1938 roku, roczny kurs podchorążych rezerwy w 23. Dywizji Piechoty w Katowicach. Praktykę odbywał w Mikołowie, w Batalionie Fortecznym Korpusu Ochrony Pogranicza „Mikołów”, który wchodził w skład Obszaru Warownego „Śląsk”. F.K. Blachnicki kurs wojskowy 1938/1939 ukończył jako podchorąży i z takim stopniem jako podchorąży 11. Pułku Piechoty płk. Gorgonia w Tarnowskich Górach otrzymał kartę mobilizacyjną, po czym wyruszył na kampanię wrześniową w wojnie obronnej 1939 roku, po agresji Niemiec hitlerowskich na Polskę¹¹ (1 września 1939 roku). Naturalny rys patriotyzmu i odwagi, rys dyscypliny wojskowej u F.K. Blachnickiego jest warty podkreślenia.

Podczas okupacji zaangażował się w niepodległościowe, polskie struktury konspiracyjne, został aresztowany w marcu 1940 roku przez gestapo w Zawichoście, uwięziony w niemieckim obozie koncentracyjnym KL Auschwitz (miał numer 1201), gdzie przebywał przez czternaście miesięcy, w tym dziewięć miesięcy w karnej kompanii (w bloku trzynastym) oraz przez niemal miesiąc w bunkrze. We wrześniu 1941 roku został wywieziony do Hindenburga (Zabrze), do więzienia śledczego, potem zaś do Katowic (Katowitz). W marcu 1942 roku niemiecki sąd skazał F.K. Blachnickiego na karę śmierci, przetrzymywano go następnie około pięciu miesięcy w celi śmierci w Katowicach (gdzie dnia 17 czerwca 1942 roku dokonało się jego głębokie nawrócenie, grec. *metanoia*, na osobową wiarę w Jezusa Chrystusa i gdzie podjął decyzję o oddaniu się na służbę Bogu). W celi śmierci, jako skazaniec, przebywał aż do niespodziewanego ułaskawienia w dniu 6 sierpnia 1942 roku przez Ministerstwo Sprawiedliwości III Rzeszy. Karę śmierci zamieniono na karę dziesięciu lat więzienia (do odbycia po zakończeniu wojny), stąd został skierowany do jednego z podobozów niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Flössenburg w Bawarii, gdzie przebywał do kwietnia 1945 roku, tj. aż do wyzwolenia przez armię amerykańską. Są to fakty znane badaczom¹². Pięć lat (1940-1945) spędzonych w niemieckich więzieniach i obozach koncentracyjnych – odcisnęło swoje niezatarte piętno w doświadczeniu F.K. Blachnickiego (cierpienie fizyczne, a zarazem umocnienie duchowe, religijne).

¹¹ S. Obcowski, *Książd Franciszek Blachnicki*.

¹² Por. *Bibliografia prac ks. Franciszka Blachnickiego*, s. 7 i nn.

Po II wojnie wrócił do kraju, wstąpił do Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Od roku akademickiego 1945/1946 do 1949/1950 studiował na pięcioletnich studiach na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego¹³. Kwestię tych studiów omówiłem źródłowo w innym miejscu¹⁴. Po święceniach kapłańskich (1950) i uzyskaniu stopnia magistra (1950) ks. F.K. Blachnicki pracował w parafiach Górnego Śląska (m.in. w Rydułtowach)¹⁵. Podczas duszpasterskiej pracy realizował i rozwijał metody wychowawcze, które poznał przed II wojną w Tarnowskich Górach (skauting, harcerstwo), przy czym owe przeżycia i doświadczenie przedwojenne – zostały przetransponowane na grunt kościelny (w nowej, komunistycznej rzeczywistości¹⁶, skauting chrześcijański był zakazany). Metody pracy z ministrantami na letnich wyjazdach narzucały się naturalnie same, czerpane z doświadczenia osobistego, z przeszłości własnego życia. Ks. F.K. Blachnicki zsyntetyzował wszystkie swoje dotychczasowe doświadczenia wychowawcze (rodzinne, harcerskie, gimnazjalne, konspiracyjne, seminaryjne) oraz wiedzę etyczno-pedagogiczną ze studiów teologicznych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Swoje poświęcenie w pracy z młodzieżą dla Chrystusa czerpał z osobistej, głębokiej, motywacji, zdobytej w wyniku wewnętrznego przeżycia duchowego w katowickim więzieniu i obozach koncentracyjnych. System komunistyczny, zaprogramowany na planową ateizację i materializację narodu polskiego nie był w stanie złamać F.K. Blachnickiego w dążeniu do pracy wychowawczej z młodymi, aby ich wyrwać spod wpływów komunistycznych lub zneutralizować te negatywne wpływy na duchowość młodzieży. Tu nakładało się wiele czynników, geneza metody wychowawczej była złożona. Jednak prawdziwy skauting, jako sprawdzona metoda wychowawcza, specjalnie nakierowana na młodzież i jej specyfikę, nadawał się

¹³ Na temat historii Wydziału Teologicznego UJ w czasie wojny por. M. Barcik, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego (1939-1945). Studia z dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. XIII/1, Kraków 2001, s. 182. Druga część książki tegoż samego autora dotycząca dziejów Wydziału Teologicznego UJ (1945-1954) znajduje się w przygotowaniu (na ukończeniu), dotyczy m.in. grona wykładowców, struktury i programu studiów teologicznych, poszczególnych studentów, w tym postaci F. Blachnickiego, dziejów poszczególnych katedr, zakładów oraz likwidacji tegoż Wydziału UJ przez władze komunistyczne 1953/1954.

¹⁴ Por. M.M. Tytko, *Pedagogika kultury chrześcijańskiej (wychowanie do wiary, nadziei i miłości) w koncepcji ks. Franciszka Karola Blachnickiego*, mps.

¹⁵ Por. A. Włodarczyk, *Posługa duszpasterska i społeczna ks. Franciszka Blachnickiego w latach 1950-1961*, „Rocznik Naukowy Wyższej Szkoły Służby Społecznej im. ks. Franciszka Blachnickiego w Suwałkach” 2(1994/1995), s. 224-239.

¹⁶ Por. G. Bochenek, *Ks. Franciszek Blachnicki, w: Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956-1989*, red. J. Skórzyński, t. 1, Warszawa 2000, s. 38-40; M. Marczewski, *Prawda – krzyż – wyzwolenie: polska teologia wyzwolenia epoki totalitaryzmu i jej aktualne przestanie*, „Ethos” 2000, nr 3, s. 126-140; J. Mikulski, *Polska teologia wyzwolenia: teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Tarnów 2000; J. Ośko, *Ten człowiek się nie bał (rzecz o ks. Franciszku Blachnickim)*, Ząbki 2000; A. Grajewski, *Oskarżony ks. Franciszek Blachnicki*, „Więź” 2001, nr 5, s. 112-128.

tu w sposób oczywisty (w charakterze środka, a nie celu), wystarczyło tylko ją zaadaptować do nowych warunków, połączyć z katolickimi celami, zmodyfikować pod kątem wymagań teologii¹⁷, np. z celami kultu maryjnego¹⁸ czy chrystocentryzmem¹⁹.

Metody osiągnięcia wzrostu indywidualnej dojrzałości chrześcijańskiej we wspólnocie²⁰ przy udziale pedagogicznych (wychowawczych) metod charakterystycznych dla skautingu – ks. F.K. Blachnicki rozwijał w sposób „ukryty”, w zasadzie nie nazywał tego wprost skautingiem, nie odwoływał się jawnie do harcerstwa w publikacjach (choć jest to obszar badawczo w pełni nierozpoznany, znaczna część wypowiedzi tego autora pozostaje nieopublikowana, *res ad inquiriendi*). Wiedza zdobyta na studiach teologicznych – nałożyła się na jego doświadczenia wcześniejsze (m.in. harcerskie, wojskowe i wojenne, obozowe) i stworzyła oryginalną koncepcję wychowania²¹ (koncepcję animacji kultury

¹⁷ Por. B. Biela, *Ks. Franciszek Blachnicki – uwarunkowania jego poglądów teologiczno-pastoralnych*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 25/26, 1992/1993, s. 205-221; B. Biela, *Kościół – wspólnota: wspólnota jako zasada urzeczywistniania się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego (1921-1987)*, Katowice 1993; B. Biela, *Miejsce i rola liturgii w urzeczywistnianiu się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 127, 1996, z. 2, s. 222-238; M. Marczewski, *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000; J. Bagrowicz, [rec.], „Paedagogia Christiana” 2001, t. 1, s. 228-230, [rec. z książki M. Marczewskiego pt. *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000]; M. Łaszczuk, [rec.], „Ateneum Kapłańskie”, t. 136, 2001, z. 3, s. 577-580, [recenzja książki M. Marczewskiego pt. *Posługa Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000]; B. Biela, [rec.], „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 36, 2003, z. 2, s. 563-566 [recenzja książki M. Marczewskiego pt. *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000]; M. Marczewski, *Nauczyciel przeniknięty duchem i mocą liturgii (ks. Franciszek Blachnicki 1921-1987)*, „Liturgia Sacra”, 2003, nr 2, s. 331-347; M. Marczewski, [rec.], „Katecheta” 2003, nr 4, s. 77-79 [recenzja książki ks. Franciszka Blachnickiego pt. *Sympatycy czy chrześcijanie?: katechumenat na dzisiejszą godzinę*, Krościenko]; B. Biela, *Zarys koncepcji teologii pastoralnej ks. Franciszka Blachnickiego*, Katowice 2004, Biblioteka Teologiczna Wydziału Teologicznego – Uniwersytet Śląski w Katowicach, nr 3.

¹⁸ Por. M. Godziek, *Kult maryjny w życiu, twórczości pisarskiej i aktywności pastoralnej Sługi Bożego księdza Franciszka Blachnickiego*, [Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Wydział Teologiczny], Kraków 2001; Z. Podlewska, *Ks. Franciszek Blachnicki założyciel Instytutu Życia Konsekwowanego*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin), 1998, z. 8, s. 115-132.

¹⁹ Por. J.J. Kopeć, *Ks. Franciszek Blachnicki jako promotor formacji liturgicznej kapłanów w Polsce*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin), 1998, z. 8, s. 75-113; M. Marczewski, *Ewangelia wyzwolenia / Franciszek Blachnicki, Krościenko 2001*, „Homo Dei” 2002, nr 4, s. 172-175 [recenzja z książki ks. F. Blachnickiego]; M. Marczewski, *Teologia Chrystusa-Sługi jako odpowiedź na znaki czasu*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, t. 1, 2002, cz. 2, s. 119-134; J. Maślanka, *Ideał nowego człowieka w duchowości chrystologicznej ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 140, 2003, z. 1, s. 98-108. Por. I. Werbiński, *Droga do dojrzałości chrześcijańskiej według ks. Franciszka Blachnickiego*, „Studia Włocławskie”, t. 3, 2000, s. 296-311.

²⁰ Por. I. Werbiński, *Droga do dojrzałości chrześcijańskiej według ks. Franciszka Blachnickiego*, „Studia Włocławskie”, t. 3, 2000, s. 296-311.

²¹ Por. M. Marczewski, *Pedagogika katolicka jako pedagogika wiary w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, „Paedagogia Christiana” 1998, t. 2, s. 56-77; M. Marczewski, *Posoborowy apostoł*

chrześcijańskiej wśród młodzieży). Chodziło o powstanie typu teologiczno-pedagogicznej, nakierowanej na wychowanie, kształtowanie elit chrześcijańskich²², uskuteczniejszej w praktyce m.in. w ruchu oazowym („światło-życiowym”) w Kościele katolickim²³. Metodyka charakterystyczna dla skautingu dawała tu o sobie znać tak w strukturze, jak i w funkcji owego ruchu młodzieżowego (oazowego), animowanego jako ruch odnowy kultury chrześcijańskiej. Ruch ten stał się potrzebą czasu w związku z *aggiornamento* Vaticanum II, zwłaszcza w kontekście artykulacji wzoru nowego człowieka²⁴ (chrześcijanina nowoczesnego, uczestniczącego w życiu świata, ale zarazem wewnętrznie pogłębianego duchowo, posiadającego osobowość kontemplatywno-czynną, człowieka dającego świadectwo).

Praktyka rekolekcyjna, działalność trzeźwościowa²⁵ i wstrzemięźliwośćowa, oazowa (w postaci stworzonych przez ks. F.K. Blachnickiego masowych ruchów społecznych) doprowadziły w końcu do wykrystylizowania się pedagogicznej koncepcji, której wyraz można znaleźć w jego pracy licencjackiej (1963), obronionej już po wyjściu z więzienia katowickiego, gdzie został osadzony (od 15 marca do 19 lipca 1961 roku²⁶) przez władze komunistyczne (*nota bene* był to ten sam budynek więzienia, w którym trzymali go Niemcy w celi śmierci w 1942 roku).

formacji laikatu (Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921 – 27 II 1987), „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin), 1998, z. 8, s. 53-73; Z. Narecki, *Formacja duchowa chrześcijan świeckich w ujęciu Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin), 1998, z. 8, s. 31-51.

²² Por. M.T. Kowalski, *Wychowanie elit chrześcijańskich w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, „Paedagogia Christiana” 2002, t. 2, s. 177-188, por. także: M. Marczewski, *Młodzież w Kościele w wizji ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 128, 1997, z. 2, s. 180-188.

²³ Por. A. Włodarczyk, *Ruch Światło-Życie: osoba założyciela, historia Ruchu i rozwój w Archidiecezji Katowickiej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 27/28, 1994/1995, s. 343-257; M. Łaszczyk, *Ruch „Światło-Życie” w służbie odnowy parafii i duszpasterstwa według koncepcji pastoralnej ks. Franciszka Blachnickiego*, „Studia Włocławskie”, t. 5, 2002, s. 198-215.

²⁴ Por. M. Marczewski, *Teolog odnowy Kościoła (ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921 – 27 II 1987)*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 109, 1987, z. 2, s. 371-377; J.J. Kopeć, *Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki (1921-1987). Charyzmatyk Kościoła posoborowego*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin), 1998, z. 8, s. 5-6; J.J. Kopeć, A. Rutkowski, *Sługa Boży ksiądz Franciszek Blachnicki (1921-1987), charyzmatyk Kościoła posoborowego: sesja naukowa w KUL (7 V 1998)*, „Liturgia Sacra” 1998, nr 1, s. 127-130; M. Marczewski, *Charyzmatyk Kościoła posoborowego* [ks. Franciszek Blachnicki], „Ethos” 2000, nr 3, s. 331-334; J. Maślanka, *Ideał nowego człowieka w duchowości chrystologicznej ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 140, 2003, z. 1, s. 98-108; A. Wojtas, *Apostoł żywego Kościoła*, Kraków 2003.

²⁵ Por. S. Orzeł, *Działalność trzeźwościowa Ks. Franciszka Blachnickiego i jej realizacja w ruchu Światło-Życie*, „Rocznik Naukowy Wyższej Szkoły Służby Społecznej im. ks. F. Blachnickiego w Suwałkach” 3(1995/1996), s. 132-145.

²⁶ Por. M. Marczewski, *Rekolekcje więzienne: notatki z „rekolekcji zamkniętych” w Centralnym Więzieniu w Katowicach w czasie od 15 marca do 19 lipca 1961 r. ks. Franciszka Blachnickiego, Krościenko 2001*, „Homo Dei” 2002, nr 4, s. 172-175.

Ks. F.K. Blachnicki w swojej pracy licencjackiej pt. *Metoda przeżyciowo-wychowawcza dziecięcych rekolekcji zamkniętych. Studium pedagogiczno-pastoralne*, obronionej w Lublinie (KUL) w 1963 roku u personalisty i pedagoga kultury prof. dr. Stefana Kunowskiego, a zrecenzowanej przez innego personalistę – ks. prof. dr. hab. Józefa Pastuszkę, zawarł istotę swojej metody poznawczo-przeżyciowej, biorącej korzenie także ze skautingu, choć tego wprost nie napisano. W osobnym studium należałoby szczegółowo poddać analizie tę pracę pod kątem (ukrytych, nienazwanych wprost) inspiracji skautingiem (skautingową teorią i skautową praktyką przedwojenną). W praktyce ruchu oazowego do lat siedemdziesiątych to F.K. Blachnicki osobiście kształtował pierwszą kadrę w ramach kursów zwanych w skrócie: „KODA” (kurs odpowiedzialnych diecezjalnych animatorów). Osobiście wyszkolił pierwszych sześciu animatorów w Krościenku nad Dunajcem zimą 1976/1977²⁷. Według ks. Eugeniusza Grzywacza ks. Franciszek Blachnicki ewidentnie stwarzał oazowiczom warunki polowe, typowe dla skautingu (np. mycie się w zimnym potoku, prymitywizm wyposażenia mieszkalnego, pewna dyscyplina, proste posiłki, warunki półkonspiracyjne, bo oazy odbywały się nielegalnie, bez zgody władz komunistycznych). Animacja kultury chrześcijańskiej wymagała świeckich animatorów, zahartowanych do najtrudniejszych warunków. Ks. F.K. Blachnicki stawiał tu na wychowanie rówieśnicze (osiemnastoletni–dwudziestoletni animatorzy byli niewiele starsi od swoich wychowanków). Wskazane elementy ewidentnie nawiązywały do skautingu (szkolenie świeckich instruktorów – animatorów, czyli zhierarchizowanej kadry).

2. Animacja kultury metodą skautingu w Ruchu Światło–Życie ks. F.K. Blachnickiego

Chrześcijaństwo, generalnie biorąc, umacnia w optymistycznym podejściu do życia. W wychowaniu chrześcijańskim personalistyczna antropologia jest filozoficznym uzasadnieniem służby innym ludziom, która uobecnia się zarówno w autentycznym harcerstwie (skautingu), jak i w autentycznym ruchu oazowym (w autentycznym Ruchu Światło–Życie). W gruncie rzeczy u podłoża wspólnych metod skautingu i ruchu oazowego stoi wspólna antropologia chrześcijańska, nastawienie na dobro drugiego człowieka (altruizm), co wyraża się w służeniu innym ludziom (altruizm wynika z komunitarianizmu persona-

²⁷ Według osobistej relacji (złożonej autorowi niniejszego artykułu w listopadzie 2007 roku) ks. Eugeniusza Grzywacza, wówczas (1976/1977) siedemnastolatka, jednego z owej pierwszej szóstki animatorów wyszkolonych przez ks. F.K. Blachnickiego.

listycznego, tj. z personalizmu komunitariańskiego w sensie filozoficznym, a potocznie mówiąc, chodzi o dobro drugiego człowieka: miłość bliźniego). Dlatego ks. F.K. Blachnicki mógł połączyć w wychowaniu oazowiczów („wychowaniu oazowym”) cele chrześcijańskie (teologiczne, ewangeliczne) z metodami harcerskimi (tj. metodami skautingowymi) w sposób harmonijny (dzięki homologicznej antropologii i w zasadzie homologicznej aksjologii w pewnym zakresie – duchowość). Autentyczne harcerstwo (skauting) i oaza nie podążały materialistycznymi drogami depersonalizacji, instrumentalizacji, manipulacji w wychowaniu młodych pokoleń. Nazywano oazę (oazowiczów) „harcerstwem bez mundurów”, co było znamienne. Oficjalnie skauting chrześcijański w okresie komunizmu był zabroniony, stąd zapewne zrodził się pomysł ks. F.K. Blachnickiego na przeniesienie metod skautingowych do Kościoła katolickiego (w zakresie pracy wychowawczej z młodzieżą). Pod pretekstem rekolekcji rozwijał się skauting katolicki, a zamiast instruktorów (harc mistrzów, podharc mistrzów, drużynowych, przybocznych w mundurach) pojawili się animatorzy oazowi, moderatorzy (bez mundurów), których zadaniem było animowanie (ożywianie) i moderowanie kultury chrześcijańskiej wśród młodych, prowadzenie formacji wychowawczej, m.in. przy użyciu metod charakterystycznych dla skautingu (praca w małej grupie, letnie biwaki, ogniska-wieczornice, wychowanie przez piosenkę, inspirowaną w pewnej części melodiami piosenek harcerskich, pomoc letnia rolnikom w polu – praca dla innych ludzi, wspólne czytanie tekstów, dyskusje, gry i zabawy, jak wspomniano to wyżej).

Porównanie dwóch metod wychowawczych: metody skautingu i metody oazowej (elementy wspólne) prowadzić może do interesujących wniosków. W osobnym studium warto by spróbować całościowo (kompletnie), głębiej porównać koncepcje (metodą analizy tekstu i komparatystyki pedagogicznej) wyrażone w dziełach pedagogicznych (pastoralno-pedagogicznych) autorstwa ks. Franciszka Karola Blachnickiego z koncepcjami wyrażonymi w dziełach autorstwa przedwojennych teoretyków skautingu (harcerstwa), szczególnie z koncepcją wyeksplikowaną w książce Roberta Baden-Powella pt. *Skauting dla młodzieży* (1908, pierwsze wydanie polskie – 1913, szczególnie zaś najpoprawniejsze wydanie w nowym tłumaczeniu z lat trzydziestych XX wieku) oraz z koncepcją ukazaną przez Aleksandra Kamińskiego, zwłaszcza w jego trzech przedwojennych książkach teoretycznych, opisujących oryginalną metodę wychowania harcerskiego (zuchowego). Mowa tu o publikacjach Aleksandra Kamińskiego: *Antek Cwaniak – książka o zuchach* (1932); *Książka wodza zuchów* (1933) i *Krąg rady* (1935). Młody F.K. Blachnicki pozostawał jako nastolatek w polu oddziaływania książek A. Kamińskiego poprzez fakt praktycznej realizacji ich założeń w prowadzonych zastępach jako przyboczny I Męskiej Drużyny oraz jako instruktor w hufcu tarnogórskim (1930-1938). Nie mógł on zatem nie spotkać się z nazwiskami i koncepcjami takich autorów, jak R.S.S. Baden-Powell i A. Kamiński (w takiej czy innej formie), skoro był

aktywnym harcerzem i sam instruował innych, jak powinno się postępować, będąc zuchem czy harcerzem (skautem). Postawioną hipotezę, mówiącą o realnym wpływie (pośrednim, zapośredniczonym w lekturze tekstów) Roberta Baden-Powella i Aleksandra Kamińskiego na Franciszka Blachnickiego należałoby jednak źródłowo udowodnić (potwierdzić). Rzetelne porównanie tekstów autorstwa ks. F.K. Blachnickiego i tekstów autorstwa tych dwóch teoretyków skautingu powinno dać całościowe wyniki (wnioski co do różnic i podobieństw koncepcji F.K. Blachnickiego w stosunku do R. Baden-Powella i w relacji do A. Kamińskiego). Dotąd badań takich (komparatystycznych) nie przeprowadzono, dlatego nie stwierdzono tu, jak owe podobieństwa (czy różnice) wyglądają w rzeczywistości. Postulat napisania dwóch takich studiów porównawczych wart jest podjęcia, szczególnie w Lublinie, gdzie w Archiwum KUL znajduje się w jednym egzemplarzu źródłowa, podstawowa dla tematu skautingu w oazie (niepublikowana w tej wersji) praca licencjacka ks. F.K. Blachnickiego, której tekst trzeba by porównać przede wszystkim z drukowanymi tekstami (1) autorstwa R. Baden-Powella (najlepiej z tekstami oryginalnymi, po angielsku, bo polskie przekłady, zdaniem ks. prof. Zbigniewa Formelli, nie są doskonałe) oraz (2) z oryginalnymi, wyżej wymienionymi przedwojennymi tekstami książek (czy innych publikacji) autorstwa A. Kamińskiego, wyciągając logiczne wnioski. Praca ks. F.K. Blachnickiego (1963) jest późniejsza niż dzieło R. Baden-Powella (1908) i prace A. Kamińskiego (1932-1935), więc wpływ, jaki zaistniał, mógł przebiegać tylko w jedną stronę (wszak ks. F.K. Blachnicki nie wpłynął poprzez swoje teksty na publikacje R. Baden-Powella i na dzieła A. Kamińskiego, chronologia jest tu oczywista, a w ogóle pierwsze prace F.K. Blachnicki zaczął publikować drukiem dopiero w 1947 roku).

Można by tu, tytułem zasygnalizowania problematyki, wspomnieć o pewnych rysach podobieństw oazy i skautingu. Ogólne założenia skautingu: harcerz służy Bogu (wyznawanemu w swojej religii), ojczyźnie i drugiemu człowiekowi – pojawiły się także w koncepcji oazowej (w Ruchu Światło–Życie): oazowicz służy Bogu (Chrystusowi i Jego Matce Maryi), ojczyźnie (ziemskiej), tj. Polsce, braciom (innym ludziom). Wartości skautingu, takie jak: odwaga, sprawiedliwość, uczciwość, pomoc innym itd., także są obecne w praktyce ruchu oazowego. Koncepcja harcerza jako przyjaciela przyrody pojawia się w ruchu oazowym (Ruchu Światło–Życie) w postaci miłości natury stworzonej przez Boga. Również podstawowe założenie abstynencji od tytoniu (papierosów) i alkoholu – obecne w autentycznym harcerstwie (skautingu) – przejawiało się nie tylko w licznych ruchach abstynenckich, zakładanych przez ks. F.K. Blachnickiego (wstrzemięźliwościowych, krucjatach wyzwolenia człowieka i krucjatach wyzwolenia narodów²⁸), ale także w ruchu oazowym, gdzie palenie tyto-

²⁸ Por. J. Mikulski, *Polska teologia wyzwolenia: teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Tarnów 2000; M. Marczewski, [rec.], „Ateneum Kapłańskie”,

niu, picie alkoholu, zażywanie narkotyków było od początku wykluczone, bo owe używki są zniewoleniami człowieka, a tu chodzi o bycie wolnym, o wyzwolenie człowieka od zła (a więc także od szkodliwych dla zdrowia używek) przez Chrystusa (uzasadnienie ewangeliczne). Hierarchia wartości w skautingu oraz hierarchia wartości w oazie, ich wzajemne porównanie, stanowi jedno z istotniejszych zagadnień badawczych komparatystyki pedagogicznej we wspomnianym zakresie koncepcji wychowawczych. Aksjologia porównawcza (komparatystyka aksjologiczna) otwiera tu dość obiecujące pole badawcze dla historyka wychowania chrześcijańskiego.

Również funkcje w skautingu (harcerstwie) i ruchu oazowym (Ruchu Światło-Życie) są podobne, systemowe. W skautingu funkcje wychowawcze realizowane są poprzez zajęcia harcerskie, ogniska, wieczornice (ze śpiewem i gramy), biwaki, wycieczki, obozy letnie, przeżycie przygody w nowym terenie, pochody itd., rozwój inicjatywy wychowanków, wychowanie rówieśnicze, gry, zdobywanie sprawności harcerskich (stopni) itp. Harcerstwo jest rodzajem wychowania równoległego (w stosunku do wychowania rodzinnego w domu i wychowania w szkole). W oazie zachowano te elementy funkcji wychowawczych (zajęcia cotygodniowe w czasie wolnym od zajęć szkolnych, wycieczki w postaci pielgrzymek religijnych, obozy w postaci rekolekcji letnich, początkowo odbywanych programowo w spartańskich warunkach, przeżycie przygody duchowej w odkrywaniu Boga i jego stworzenia, rozwój inicjatywy wewnętrznej i zewnętrznej, nakierowanej na pomoc innym ludziom, zdobywanie sprawności, tj. kolejnych stopni: stopień I oazy, stopień II oazy, stopień III oazy, dla animatorów służących rozwojowi kultury chrześcijańskiej, podział oazowiczów na poszczególne diakonie²⁹: muzyczną, liturgiczną, porządkową, lektorską, charytatywną itd.). Należałoby w innym miejscu scharakteryzować porządek owych stopni i sprawności w koncepcji ks. F.K. Blachnickiego oraz we współczesnej, dwudziestopiętnastowiecznej postaci, która rozwinęła się później (to zagadnienie na osobne studium porównawcze z zakresu pedagogiki, teologii oraz nauki o zarządzaniu i organizacji).

Widać podobieństwa w ustroju i organizacji struktur skautingu (harcerstwa) i ruchu oazowego. W skautingu (harcerstwie) istnieją jednostki strukturalne (komórki organizacyjne), kolejno biorąc i idąc wzwyż (hierarchicznie): zastęp, drużyna, hufiec, chorągiew aż do tzw. kwatery głównej (centrali ogólnokrajowej) danego ruchu skautingowego (harcerskiego). Podobnie jest w ustroju i organizacji struktur oazowych (wymyślonych przez ks. F.K. Blach-

t. 140, 2003, z. 1, s. 175-180 [recenzja z publikacji J. Mikulskiego pt. *Polska teologia wyzwolenia: teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Tarnów 2000].

²⁹ Por. A. Rutkowski, *Diakonia służbą Bogu i ludziom w nauczaniu księdza Franciszka Blachnickiego* (Lublin, 9 maja 2001 r.), „Liturgia Sacra” 2001, nr 1, s. 140-144; *Diakonia: XXIX Kongregacja Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie, Częstochowa-Jasna Góra, 27 lutego – 1 marca 2004 r.: referaty, świadectwa, homilie*, Katowice-Krościenko nad Dunajcem 2004.

nickiego na wzór struktur skautingowych, harcerskich). W Ruchu Światło-Życie (zwanym potocznie ruchem oazowym) istnieją grupy (zwykle kilkusobowe, kierowane przez „animatora”) na wzór „zastępu”, następnie w jednej parafii (dawniej także – przy jednym klasztorze) – istnieje oaza parafialna (odpowiednik „drużyny”), kierowana przez „moderatora” (zwykle księdza), składająca się z kilku grup oazowych (odpowiedników „zastępu”). Oazy z jednego miasta tworzą luźno z sobą związane struktury równoległe, odpowiedniki „hufca” z danego miasta (spotykające się wspólnie na dniach skupienia w lokalnym sanktuarium). Podobnie wszystkie oazy z danej diecezji (czy archidiecezji) podlegają jednemu biskupowi (tak jest od wiosny 1983 roku, przedtem było to w gestii poszczególnych zakonów w Polsce), tworząc strukturę (archi)diecezjalną na kształt „chorągwi” harcerskiej. W skali ogólnokrajowej – istnieje centrala Ruchu Światło-Życie, odpowiednik harcerskiej „kwatery głównej”. Centrala ta w Polsce mieści się od początku, zgodnie z wolą ks. F.K. Blachnickiego, na Kopiej Górze w Krościenku nad Dunajcem³⁰ w Pieninach (czynnik przyrody, góry, istotny nawet w strukturze organizacji). Hierarchiczność struktur oazowych została zaplanowana przez ks. F.K. Blachnickiego. Obie hierarchizacje (skautowa i oazowa) strukturalne mają w sobie coś z hierarchiczności struktur wojskowych.

Zbieżności pomiędzy strukturami i funkcjami harcerstwa (skautingu), z jednej strony, a strukturami i funkcjami ruchu oazowego (ruchu „światło-życiowego”), z drugiej strony, nie są przypadkowe. Wynikają z logicznego rozwoju koncepcji ks. F.K. Blachnickiego, który czerpał z własnych doświadczeń młodzieżowych (zuchowych, harcerskich, wojskowych, konspiracyjnych) i przeniósł je na grunt kościelny, także „wspólnotowy”, uwspółcześniając jego funkcje do nowych potrzeb. Także obrzędowość harcerska (świecka) została zamieniona na obrzędowość religijną (sakralną), czym różni się zdecydowanie skauting od oazy (choć współcześnie skauci w Polsce także chodzą do kościoła, w III-IV RP istnieje również harcerstwo katolickie). Ks. F.K. Blachnicki nie tyle nadbudował oazę na fundamencie harcerstwa (skautingu), ile wszczepił „struktury” i „funkcje” charakterystyczne dla harcerstwa (skautingu) w rzeczywistość wspólnoty Kościoła w postaci nowego, młodzieżowego ruchu religijnego, odpowiadającego zmienionym potrzebom czasów.

Harcerstwo jest podzielone (według wieku) na: 1) zuchów (przeważnie uczniów II-IV klasy szkoły podstawowej), 2) harcerzy (zwykle uczniów V, VI klasy szkoły podstawowej, uczniów klas gimnazjalnych) oraz drużyny starszoharcerskie (uczniowie szkoły średniej i wyżej). Podobnie ruch oazowy jest podzielony (według wieku) na 1) Oazę Dzieci Bożych (uczniów szkoły podstawowej), Oazę Nowego Życia (uczniów gimnazjów i szkół średnich), 3) Oazę Rodzin

³⁰ Por. G. Wilczyńska, *Centrum Oazy, czyli Centrum Ruchu Światło-Życie w Krościenku nad Dunajcem*, Krościenko nad Dunajcem 2000.

(obejmujących Ruch Żywego Kościoła: całe rodziny). Owo zróżnicowanie form jest podyktowane specyfiką wychowawczą poszczególnych grup wiekowych (nazwy danych typów oaz pochodzą od ks. F.K. Blachnickiego).

Wychowanie chrześcijańskie metodą harcerską uzyskało nowe oblicze (oazowe), które warto przebadac w odrębnej, pełnej monografii pedagogicznej, której – jak dotąd – brakuje w literaturze przedmiotu. Brakuje także elementarnego studium historycznego (nikt nie spisał pełnych dziejów Ruchu Światło-Życie w Polsce). Brakuje źródeł, nie ma wykazu wszystkich członków tego ruchu (oazowiczów z imionami i nazwiskami: kilkaset tysięcy osób w okresie kilkudziesięciu lat istnienia). Nie ma wykazu wszystkich oaz w Polsce – z informacjami historycznymi o adresie parafii czy klasztoru, datach skrajnych istnienia oazy w danej parafii czy przy danym zakonie (klasztorze), z danymi o imionach i nazwiskach wszystkich uczestników, ich wieku (wieku wstąpienia do oazy, liczonego w latach życia), czasu przynależności (okresu czasu), nazwisk oraz imion wszystkich animatorów i moderatorów oazy w Polsce, ich kwalifikacji itd. Wszystko to czeka na badania ilościowe i jakościowe, wymagające koordynacji ogólnopolskiej, najlepiej za zgodą episkopatu Polski, wszystkich biskupów. Systematyczne, pedagogiczno-historyczne badania oaz należałoby przeprowadzić w odniesieniu do wszystkich parafii, co wymaga z kolei uruchomienia aktywności tysięcy księży i zakonników w celu przeprowadzenia badań ankietowych, spisania własnych wspomnień, odtworzenia z pamięci nazwisk, miejsc i sposobów nielegalnego lub półlegalnego działania oazy w okresie PRL. Taka całościowa monografia wymaga zastosowania nowoczesnej metodologii badawczej z użyciem komputerowych baz danych (najlepiej: centralnej bazy danych na temat wszystkich oazowiczów oraz struktur ruchu w całej Polsce). Oaza jest instytucją wychowawczą i powinna jako instytucja być opisana stosownymi procedurami naukowymi, gwarantującymi obiektywizm poznawczy i wzajemną weryfikację danych z kilku źródeł na dany temat. Niniejszym należy zaapelować o pilne przeprowadzenie takowych centralnych, całościowych badań historyczno-pedagogicznych. Punktem wyjścia był jeden człowiek – ks. Franciszek Karol Blachnicki.

Ruch Światło-Życie³¹ służy wychowaniu i autowychowaniu katolików (głównie młodzieży) poprzez głębokie uaktywnienie aksjologiczne (sięganie do źródeł wartości ewangelicznych), poprzez animację kultury chrześcijańskiej (muzycznej, plastycznej, teatralnej, liturgicznej, modlitewnej, biblijnej, charytatywnej, pielgrzymkowej itd.), czemu sprzyjają metody przejęte ze skautingu i wypracowane oryginalnie, które w połączeniu dają, w odpowiednich warunkach, długookresowe, całożyciowe efekty wychowcze (wychowanie człowieka

³¹ M. Marczewski, *Dziedzictwo Sługi Bożego: w dziesiątą rocznicę śmierci ks. Franciszka Blachnickiego 27 II 1987*, „Collectanea Theologica” 1997, nr 1, s. 161-171; K. Karwat, *Na otwarte*, „Śląsk” 1999, nr 8, s. 17.

dobrego, pięknego i prawdziwego, sprawiedliwego, miłującego, wierzącego i mającego nadzieję). Przeżyciowa metoda rekolekcji oazowych została oparta także na przeżyciowej metodzie skautingu. Uzyskała jednak dodatkowy impuls teologiczny, którego w skautingu nie ma: teologię światła i życia ks. Franciszka K. Blachnickiego, teologię wiary, nadziei oraz miłości.

Źródła archiwalne (wybór)

Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

AUJ, Wydział Teologiczny, teczki studenckie, sygn. WT II 252, Blachnicki Franciszek, [1945]-1950.

Blachnicki Franciszek, *Istota świętości. Studium religijno-filozoficzne na tle powieści Władysława Grabskiego pt. „W cieniu kolegiaty”*, Kraków 1950 [praca magisterska w Wydziale Teologicznym UJ, promotor: ks. prof. Marian Michalski]³².

Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie

Blachnicki Franciszek, ks., *Metoda przeżyciowo-wychowawcza dziecięcych rekolekcji zamkniętych. Studium pedagogiczno-pastoralne*, praca licencjacka, Lublin 1963, s. XIII, 397, sygn. AU KUL: T. lic. 219 [promotor pracy: prof. dr Stefan Kunowski, recenzent: ks. prof. dr hab. Józef Pastuszka; tytuł licencjata został uzyskany w dniu 29 maja 1963 r.].

Blachnicki Franciszek, ks., *Pośrednictwo Zbawcze Kościoła w ujęciu Franciszka Ksawerego Arnolda. Problem zasady formalnej teologii pastoralnej*, praca doktorska, Lublin 1965, s. 353, sygn. AU KUL: T. d. 146 [promotor: ks. prof. dr hab. Wincenty Granat, recenzenci: ks. prof. dr hab. Władysław Poplatek, KUL, ks. prof. dr hab. Józef Dejczak, ATK, stopień doktora uzyskany w dniu 19 czerwca 1965 r.].

Blachnicki Franciszek, ks., *Eklezjologiczna dedukcja teologii pastoralnej*, [praca habilitacyjna], wyd. Mała Poligrafia KUL, Lublin 1971, s. V, 529, sygn. AU KUL: T. h. 20 [recenzenci: ks. prof. dr hab. Adam Szafrąński, KUL, ks. prof. dr hab. Czesław Bartnik, ks. prof. dr hab. Henryk Bogucki, ATK; kolokwium habilitacyjne: 13 kwietnia 1973 r.; zatwierdzenie przez Radę Wydziału Teologicznego KUL: 13 kwietnia 1973 r.; zatwierdzenie przez Senat Akademicki KUL 23 czerwca 1973 r.].

³² Praca magisterska ks. F.K. Blachnickiego została wypożyczona z UJ przez promotora (ks. prof. Mariana Michalskiego) w 1951 roku. Obecne miejsce przechowywania tej pracy poza UJ nie jest autorowi niniejszego artykułu znane (sprawdzono w Archiwum KUL i Archiwum UKSW z wynikiem negatywnym).

- AU KUL, Wydział Teologii, akta osobowe studentów, Blachnicki Franciszek, ks., 1961-1965, sygn. T 17961 [dotyczy licencjatu i doktoratu].
- AU KUL, Wydział Teologii, Akta przewodu habilitacyjnego, Blachnicki Franciszek, ks., 1970-1981, sygn. II.2.1.5.
- AU KUL, Referat Personalny, Akta osobowe pracowników, Blachnicki Franciszek, ks., 1964-1975 [1995], sygn. A-849.

Wskazówki bibliograficzne – wybrana bibliografia przedmiotowa

- Marczewski Marek, *Teolog odnowy Kościoła (ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921 – 27 II 1987)*, [nekrolog], „Ateneum Kapłańskie”, t. 109, 1987, z. 2, s. 371-377.
- Marczewski Marek, *Gwałtownik Bożego Królestwa (ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921 – 27 II 1987)*, [nekrolog], „Ateneum Kapłańskie”, t. 118, 1992, z. 3, s. 470-477.
- Biela Bogdan, *Bibliografia publikacji ks. Franciszka Blachnickiego*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 25/26, 1992/1993, s. 223-231.
- Biela Bogdan, *Ks. Franciszek Blachnicki – uwarunkowania jego poglądów teologiczno-pastoralnych*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 25/26, 1992/1993, s. 205-221.
- Biela Bogdan, *Kościół – wspólnota: wspólnota jako zasada urzeczywistniania się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego (1921-1987)*, Katowice 1993, s. 298, bibliogr.
- Bolczyk Henryk, *Życie i charyzmat ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ethos” 1993, nr 23, s. 146-161.
- Michałowska Katarzyna, *Oaza Nowej Pragi (w parafii Matki Bożej z Lourdes)*, Warszawa 1994, seria: Studium Kultury Współczesnej, Spotkanie 2.
- Włodarczyk Adam, *Ruch Światło-Życie: osoba założyciela, historia Ruchu i rozwój w Archidiecezji Katowickiej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 27/28, 1994/95, s. 343-257.
- Włodarczyk Adam, *Posługa duszpasterska i społeczna ks. Franciszka Blachnickiego w latach 1950–1961*, [przemówienie], „Rocznik Naukowy Wyższej Szkoły Służby Społecznej im. ks. Franciszka Blachnickiego w Suwałkach” 2(1994/1995), s. 224-239.
- Biela Bogdan, *Miejsce i rola liturgii w urzeczywistnianiu się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 127, 1996, z. 2, s. 222-238.
- Orzeł Stanisława, *Działalność trzeźwościowa ks. Franciszka Blachnickiego i jej realizacja w ruchu Światło-Życie*, „Rocznik Naukowy Wyższej Szkoły Służby Społecznej im. ks. Franciszka Blachnickiego w Suwałkach” 3(1995/1996), s. 132-145.
- Marczewski Marek, *Dziedzictwo Sługi Bożego: w dziesiątą rocznicę śmierci ks. Franciszka Blachnickiego 27 II 1987*, „Collectanea Theologica” 1997, nr 1, s. 161-171.
- Marczewski Marek, *Młodzież w Kościele w wizji ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 128, 1997, z. 2, s. 180-188.

- Bolczyk Henryk, *Życie i charyzmat ks. Franciszka Blachnickiego, założyciela Ruchu „Światło-Życie”*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin), 1998, z. 8, s. 7-29, streszczenie w jęz. niemieckim.
- Kopeć Jerzy Józef, *Ks. Franciszek Blachnicki jako promotor formacji liturgicznej kapłanów w Polsce*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1998, z. 8, s. 75-113, streszczenie w jęz. niemieckim.
- Kopeć Jerzy Józef, *Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki (1921–1987). Charyzmatyk Kościoła posoborowego*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1998, z. 8, s. 5-6.
- Kopeć Jerzy Józef, Rutkowski Andrzej, *Sługa Boży ksiądz Franciszek Blachnicki (1921–1987), charyzmatyk Kościoła posoborowego: sesja naukowa w KUL (7 V 1998)*, „Liturgia Sacra” 1998, nr 1, s. 127-130.
- Marczewski Marek, *Pedagogika katolicka jako pedagogika wiary w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, „Paedagogia Christiana” 1998, t. 2, s. 56-77.
- Marczewski Marek, *Posoborowy apostoł formacji laikatu (Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki 24 III 1921 – 27 II 1987)*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1998, z. 8, s. 53-73, streszczenie w jęz. niemieckim.
- Narecki Zbigniew, *Formacja duchowa chrześcijan świeckich w ujęciu Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1998, z. 8, s. 31-51.
- Podlewska Zuzanna, *Ks. Franciszek Blachnicki, założyciel Instytutu Życia Konsekrowanego*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1998, z. 8, s. 115-132, streszczenie w jęz. niemieckim.
- Karwat Krzysztof, *Na ołtarze*, „Śląsk” 1999, nr 8, s. 17.
- Wilczyńska Grażyna, *Sprawozdanie z sesji naukowej „Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki (1921-1987) – charyzmatyk Kościoła posoborowego”*, „Roczniki Teologiczne” (KUL, Lublin) 1999, z. 8, s. 237-242.
- Bochenek Grzegorz, *Ks. Franciszek Blachnicki*, w: *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956-1989*, red. J. Skórzyński, Warszawa 2000, t. 1, s. 38-40, fot.
- Marczewski Marek, *Charyzmatyk Kościoła posoborowego* [ks. Franciszek Blachnicki], „Ethos” 2000, nr 3, s. 331-334.
- Marczewski Marek, *Postługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000, s. 421, bibliogr.
- Marczewski Marek, *Prawda – krzyż – wyzwolenie: polska teologia wyzwolenia epoki totalitaryzmu i jej aktualne przesłanie*, „Ethos” 2000, nr 3, s. 126-140.
- Mikulski Jan, *Polska teologia wyzwolenia: teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Tarnów 2000, seria: Rozprawy Doktorskie PAT, Wydział Teologiczny, s. 424 [Tarnów 2002², s. 424].
- Ośko Jan, *Ten człowiek się nie bał (rzecz o ks. Franciszku Blachnickim)*, Ząbki 2000, s. 134, 2 nlb. bibliogr., seria: Victores.
- Werbiński Ireneusz, *Droga do dojrzałości chrześcijańskiej według ks. Franciszka Blachnickiego*, „Studia Włocławskie”, t. 3, 2000, s. 296-311.
- Wilczyńska Grażyna, *Centrum Oazy, czyli Centrum Ruchu Światło-Życie w Krościenku nad Dunajcem*, wyd. Instytut im. ks. Franciszka Blachnickiego, Krościenko nad Dunajcem 2000, s. 79, 1 nlb.

- [Biogram:] *Blachnicki Franciszek*, [w:] *Wielka encyklopedia PWN*, Warszawa 2001, t. 4, s. 143-144.
- Bagrowicz Jerzy, [rec.], „Paedagogia Christiana” 2001, t. 1, s. 228-230, [recenzja książki Marka Marczewskiego pt. *Postuga zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000].
- Godziek Mirosław, *Kult maryjny w życiu, twórczości pisarskiej i aktywności pastoralnej Sługi Bożego księdza Franciszka Blachnickiego*, [Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Wydział Teologiczny], Kraków 2001, s. 235, bibliogr.
- Grajewski Andrzej, *Oskarżony ks. Franciszek Blachnicki*, „Więź” 2001, nr 5, s. 112-128.
- Łaszczuk Mieczysław, [rec.], „Ateneum Kapłańskie”, t. 136, 2001, z. 3, s. 577-580 [recenzja książki Marka Marczewskiego pt. *Postuga Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000].
- Rutkowski Andrzej, *Diakonia służbą Bogu i ludziom w nauczaniu księdza Franciszka Blachnickiego (Lublin, 9 maja 2001 r.)*, „Liturgia Sacra” 2001, nr 1, s. 140-144.
- Kowalski Marian Tomasz, *Wychowanie elit chrześcijańskich w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, „Paedagogia Christiana” 2002, t. 2, s. 177-188.
- Łaszczuk Mieczysław, *Ruch „Światło-Życie” w służbie odnowy parafii i duszpasterstwa według koncepcji pastoralnej ks. Franciszka Blachnickiego*, „Studia Włocławskie” t. 5, 2002, s. 198-215.
- Marczewski Marek, *Rekolekcje więzienne: notatki z „rekolekcji zamkniętych” w Centralnym Więzieniu w Katowicach w czasie od 15 marca do 19 lipca 1961 r., ks. Franciszka Blachnickiego*, Krościenko 2001, „Homo Dei” 2002, nr 4, s. 172-175.
- Marczewski Marek, *Ewangelia wyzwolenia / Franciszek Blachnicki*, Krościenko 2001, „Homo Dei” 2002, nr 4, s. 172-175 [recenzja książki ks. Franciszka Blachnickiego pt. *Ewangelia wyzwolenia*, Krościenko 2001].
- Marczewski Marek, *Teologia Chrystusa-Sługi jako odpowiedź na znaki czasu*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, t. 1, 2002, cz. 2, s. 119-134.
- Wilczyńska Grażyna (oprac.), *Bibliografia prac ks. Franciszka Blachnickiego*, Krościenko nad Dunajcem 2002, s. 94, 2 nlb.
- Biel Bogdan, [rec.], „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, t. 36, 2003, z. 2, s. 563-566 [recenzja książki Marka Marczewskiego pt. *Postuga zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000].
- Marczewski Marek, *Ks. Jan Mikulski, Polska teologia wyzwolenia. Teologia wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Tarnów 2000, 424 s., „Ateneum Kapłańskie”, t. 140, 2003, z. 1, s. 175-180 [recenzja].
- Marczewski Marek, *Nauczyciel przeniknięty duchem i mocą liturgii (ks. Franciszek Blachnicki 1921-1987)*, „Liturgia Sacra” 2003, nr 2, s. 331-347.
- Marczewski Marek, *Ks. Franciszek Blachnicki. Sympatycy czy chrześcijanie? Katechumenat na dziesiętą godzinę*. Wydawnictwo Światło-Życie Krościenko 2002, „Katecheta” 2003, nr 4, s. 77-79 [recenzja].
- Maślanka Joanna, *Ideał nowego człowieka w duchowości chrystologicznej ks. Franciszka Blachnickiego*, „Ateneum Kapłańskie”, t. 140, 2003, z. 1, s. 98-108, streszczenie w jęz. włoskim.

- Wojtas Anna, *Apostoł żywego Kościoła*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2003, s. 72.
- Diakonia: XXIX Kongregacja Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie, Częstochowa-Jasna Góra, 27 lutego – 1 marca 2004 r.: referaty, świadectwa, homilie, Katowice-Krościenko nad Dunajcem 2004, s. 120.
- Biela Bogdan, *Zarys koncepcji teologii pastoralnej ks. Franciszka Blachnickiego*, Katowice 2004, s. 120, bibliogr., seria: Biblioteka Teologiczna Wydziału Teologicznego – Uniwersytet Śląski w Katowicach, nr 3.
- Michałczyk Teresa, *Niepokalana w tajemnicy Kościoła w nauczaniu Sł. Bożego ks. Franciszka Blachnickiego: fragm. pracy, „Salvatoris Mater” 2004, nr 1, s. 155-173, streszczenie w jęz. włoskim.*
- Obcowski Stanisław, *Ksiądz Franciszek Blachnicki Sługa Boży z Tarnowskich Gór*, cz. I, „Montes Tarnovicensis”, grudzień 2006, nr 23, s. 1, fot.
- Obcowski Stanisław, *Ksiądz Franciszek Blachnicki Sługa Boży z Tarnowskich Gór*, cz. II, „Montes Tarnovicensis”, marzec 2007, nr 24, s. 1, fot.
- Obcowski Stanisław, *Ksiądz Franciszek Blachnicki Sługa Boży z Tarnowskich Gór*, cz. III, „Montes Tarnovicensis”, czerwiec 2007, nr 25, s. 1, fot.
- Obcowski Stanisław, *Ksiądz Franciszek Blachnicki Sługa Boży z Tarnowskich Gór*, cz. IV, „Montes Tarnovicensis”, wrzesień 2007, nr 26, s. 1, fot.

Wybrana pedagogiczna bibliografia porównawcza [gł. do 1939]

- Baden-Powell Robert [Stephenson Smyth], *Wilczęta*, przeł. Tadeusz Strumiłło, 1923, cz. I, s. 158, cz. II: *Sprawność wilczęca*, 1928, s. 136.
- Baden-Powell Robert [Stephenson Smyth], *Przygody szpiega*, Lwów-Warszawa 1925, s. 128, 2 nlb.
- Baden-Powell Robert [Stephenson Smyth], *Wskazówki dla skautmistrzów. Podręcznik dla drużynowych, zawierający teorię skautingu*, przeł. Stanisław Sedlaczek, Warszawa 1930, s. XVI, 148, seria: Biblioteka Głównej Kwatery Męskiej ZHP nr 1 [tytuł oryginału: *Aids to scout mastership. A handbook for scoutmasters on the theory of scout training*].
- Baden-Powell [Robert Stephenson Smyth] of Gilwell, *Moje przygody*, przekł. i przedm. Kazimierz Rychłowski, Lwów 1937, s. 206, nlb. 3.
- Baden Powell [Robert Stephenson Smyth], *Skauting dla chłopców. Wychowanie dobrego obywatela metodą puszczańską*, przeł. Stanisław Kapiszewski, Warszawa 1938, s. 8, XV, 381, 1 nlb. [tytuł oryginału: *Scouting for boys*].
- Kamiński Aleksander, *Antek Cwaniak. Książka o zuchach*, il. Władysław Czarnecki, Katowice 1932, s. 266 [zawiera dodatek nt. organizacji zuchów], Katowice 1935², s. 248.
- Kamiński Aleksander, *Książka wodza zuchów*, il. Władysław Czarnecki, Katowice 1933, s. 262, 1 nlb., Katowice 1936², s. 379, 1 nlb.
- Kamiński Aleksander, *Andrzej Małkowski*, Katowice 1934, s. 114, 3 nlb.
- Kamiński Aleksander, *Krąg rady*, Katowice 1935, s. 249 [zbiór gawęd dla instruktorów zuchowych].

Kamiński Aleksander, *Zuchy. The Polish Wolf Cubs*, il. Władysław Czarnecki, Warszawa 1939, s. 137.

Kamiński Aleksander, *Nauczanie i wychowanie metodą harcerską*, Warszawa 1948, s. 287, 1 nlb., seria: „Biblioteka Dzieł Pedagogicznych”, nr 68.

Wybrana bibliografia uzupełniająca

Barcik Mieczysław, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego (1939-1945). Studia z dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. XIII/1, Kraków 2001, s. 182.

Łuczyńska Barbara, *Badania historyczne w pedagogice*, w: *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*, pod red. Stanisława Palki, Kraków 1998, s. 121-134, bibliogr.

Skulicz Danuta, *Badania w działaniu (action research)*, w: *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*, pod red. Stanisława Palki, Kraków 1998, s. 113-119, bibliogr.

Rubacha Krzysztof, *Pedagogika jako nauka*, w: *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, pod red. Zbigniewa Kwiecińskiego i Bogusława Śliwerskiego, t. 1, Warszawa 2006, s. 18-71.

Animation of Christian Culture by the Scouting Method in Rev. Franciszek Blachnicki's Light-Life Movement

Summary

Rev. F. Blachnicki (born 1921 in Rybnik, died 1987 in Carlsberg), the founder of the Light-Life Movement in the Catholic Church, was, before World War II, a scout in Tarnowskie Góry in the Polish Upper Silesia and that is where he learnt the scouting methods. After the war he transferred the scouting education methods to the organised by him Church youth communities called the „oases”. The Formula of retreat for young people, the structure and functions of the oasis movement are partly modelled on the method of adventure in scouting, the structure, function and hierarchy of ranks achieved in scouting. The article sets the hypothesis of the influence of the concept represented by the scouting founder – gen. Robert Stephenson Smyth Baden Powell of Gilwell and the concept of Aleksander Kamiński, on the concept of educational means (methods) applied by Rev. Franciszek Blachnicki in the Light – Life Movement (The Oasis Movement). Animation of Christian culture through the scouting methods is the problem deserving a thorough research by the historical comparative pedagogy. Attached to the article is selected bibliography of the subject.